

ПОДЛЕЖИ ЛИ НА СПИРАНЕ ПРОИЗВОДСТВОТО ПО ДЕЛОТО, ПОРАДИ ОТПРАВЕНО ПО РЕДА НА чл. 628 И СЛ. ГПК ПРЕЮДИЦИАЛНО ЗАПИТВАНЕ ОТ ДРУГ СЪД

Дияна Парпарова

Студент V курс, Юридически факултет
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Анотация: Настоящият труд разглежда един заслужаващ внимание казус, а именно, подлежи ли на спиране дело, ако има отправено преюдициално запитване до Съда на ЕС от друг национален съд, което ще бъде обуславящо за изхода на делото. Обърнато е внимание на противоречива съдебна практика относно това дали съдът следва да спре делото и на какво основание това може да бъде направено, като са изложени и някои разсъждения на автора. Обсъдена е и възможността за обжалване на съдебния акт, с който съдът спира делото в разглежданата хипотеза. Направено е и предложение относно допълване на правната норма, с цел уеднаквяване на съдебната практика.

Ключови думи: преюдициално запитване, спиране, обжалване

IS THE PROCEEDINGS IN THE CASE SUBJECT TO SUSPENSION DUE TO A PRELIMINARY (PREJUDICIAL) REFERENCE MADE BY ANOTHER COURT PURSUANT TO ARTICLE 628 ET SEQ. OF THE CIVIL PROCEDURE CODE?

Diyana Parparova

Student, Faculty of Law
Plovdiv University¹

Abstract: The present work examines a frequently encountered hypothesis, namely whether proceedings are subject to suspension where a preliminary reference has been made to the Court of Justice of the European Union by another national court, which would be determinative for the outcome of the case. The paper analyses divergent judicial practice regarding whether the court is obliged to stay the proceedings and on what legal basis such a stay may be ordered, while also presenting certain considerations of the author. The possibility of appealing the judicial act by which the court orders the suspension of the proceedings in the examined hypothesis is also discussed. A proposal is made for amending the relevant legal provision with a view to ensuring uniformity in judicial practice.

Key words: preliminary reference, stay of proceedings, appeal

¹ Разработката получи наградата на деканското ръководство в Студентска юридическа научна академия 2025 г.

I. Въведение

Институтът на преюдициалното запитване е основен движещ механизъм, гарантиращ последователността на съдебната практика и единното прилагане на съюзното право. Правната му регламентация може да бъде открита в чл. 267 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС), като институтът намира отражение и в националното ни законодателство в разпоредбите на чл. 628-633 от Гражданско-процесуалния кодекс (ГПК).

Съгласно посочената разпоредба от ДФЕС, когато въпрос относно тълкуването или валидността на съюзна разпоредба възникне пред юрисдикция на държава членка, тя може да поиска от Съда на Европейски съюз (СЕС) да се произнесе по конкретния въпрос.

Това е една правна възможност, възникваща при основателно съмнение от страна на съда, по отношение на тълкуването на конкретна правна норма от значение за решаване на правния спор. Запитването се превръща в необходимост, когато въпреки тълкувателния анализ на националния съдия остава неяснота, която изисква произнасянето на СЕС по конкретния въпрос. Националният съд, разглеждащ делото, спира производството до произнасяне на Съда, относно поставените му въпроси, отнасящи се до тълкуването или валидността на нормата от правото на Съюза, която има значение за правилното тълкуване на разглежданата разпоредба. Всичко това е изрично регламентирано в разпоредбата на чл. 631 от ГПК, която недвусмислено посочва каква ще бъде съдбата на производството, във връзка с което са поставени въпроси, подлежащи на тълкуване.

Законът не урежда какво ще се случи с делата, за които поставеното запитване към СЕС би имало значение, следва ли те да бъдат спрени и дали актът за спирането им подлежи на обжалване. Практиката по посочените въпроси е противоречива, което е довело до отправянето на предложение и образуването на тълкувателно дело № 2/2022 г. на Общото събрание на съдиите от Гражданска и Търговска колегии на Върховния касационен съд, което бива прекратено поради включването на въпроса, предмет на тълкувателното дело в обхвата на този по тълкувателно дело № 1/2022 г., по описа на ВКС, на ОСГТК на ВКС и Първа и Втора колегии на Върховния административен съд. В съдебно заседание през месец май 2023 г. искането за приемане на съвместно тълкувателно постановление по тълкувателно дело № 1/2022 г. е отклонено. Така въпросът дали подлежи на обжалване определението за спиране, постановено от първоинстанционен, въззивен или касационен съд, поради отправено по реда на чл. 628 и сл. ГПК преюдициално запитване от друг съд, остава отворен за размисъл. В следващите редове ще бъдат разгледани и двете застъпвани в практиката становища, относно подлежат ли на спиране дела поради отправено преюдициално запитване от друг съд и дали актът, постановяващ това действие, бива обжалваем.

II. Спиране на делото поради отправено преюдициално запитване по реда на чл. 628 и сл. ГПК от друг съд

Преди да продължи със същината на настоящия доклад, следва да бъдат разгледани изяснените от закона положения. Както вече бе споменато, ГПК предвижда изрично основание за спиране на гражданско производство, когато съдът, пред който се разглежда делото, е отправил преюдициално запитване до СЕС. Нормата изрично посочва, че спирането

се извършва с определение, което не подлежи на обжалване. Това е така, тъй като разпоредбата на чл. 631, ал. 1 ГПК урежда изключение от общото правило, визирано в чл. 229, ал. 1, т. 1 АПК за обжалваемост на определенията, които преграждат по-нататъшното развитие на съдебното производство.² Спирането ще бъде резултат от упражняване на неподлежащо на инстанционен контрол дискреционно правомощие на съдебния състав, пред който е висящо конкретното дело, по което е отправено преюдициалното запитване, неговият суспензивен ефект е ограничен до временно преустановяване развитието на производството по това дело – арг. от чл. 631, ал. 1 от ГПК.³

Подобна изрична правна регламентация липсва по отношение на други производства, за които запитването ще бъде обуславящо с оглед изхода от делото, което е формирало и противоречива съдебна практика относно въпроса, следва ли делото да бъде спряно до произнасяне на СЕС по поставените въпроси.

§ 1. Делото не подлежи на спиране

Според някои съдебни състави, в така посочената хипотеза липсват процесуални предпоставки за спиране на производството, тъй като действащото ни законодателство не съдържа изрична норма, която да предвижда спиране на производството в този случай. Според част от вижданията в съдебната практика, основанията за спиране на производството са изчерпателно изброени (*numerus clausus*) в закона и в случая не е налице нито една от изброените в чл. 229 от ГПК хипотези, а разширяването на кръга на лимитативно посочените в закона основания за спиране на производството по тълкувателен път – както по аналогия на закона, така и по аналогия на правото, е недопустимо.⁴

В допълнение се посочва, че единствено от разпоредбата на чл. 633 ГПК относно задължението на националния съд да съобразява решенията по конкретни дела с тълкуването на приложимото общностно право, не може да се направи извод, че съдът е оправомощен да спре висящите пред него производства по всички дела, към които прецени, че е относим тълкувателният акт, извън изрично предвидената в чл. 631, ал. 1 от ГПК хипотеза на спиране на производството, по което е направено преюдициалното запитване.⁵

Възможно е да се зададе въпросът, подобно стриктно тълкуване на правните норми не би ли довело до нарушение на чл. 633 от ГПК, който изрично посочва, че решението на СЕС е задължително не само за съда, който го е отправил, но и за всички съдилища и учреждения в Република България. Както вече бе споменато, целта на преюдициалното запитване е да се осигури еднакво тълкуване на съюзното право на територията на всички държави членки. В случай на отказ от страна на съда за спиране на делото, то това би означавало, че последният ще реши правния спор без значение от очевидната неяснота в тълкуването на нормата, което би могло да бъде в противоречие с тълкуването, което СЕС

² Определение № 5797 от 13.05.2024 по адм. д. № 4118/2024 г., 5 чл. с-в на ВАС

³ Определение № 2319 от 24.07.2018 по ч. гр. д. № 3678/2018 на Апелативен съд – София

⁴ В този смисъл: Определение № 157 от 15.09.2021 по в. ч. гр. д. № 319/2021 на Окръжен съд – Видин; Определение № 156 от 15.09.2021 по в. ч. гр. д. № 318/2021 на Окръжен съд – Видин; Определение № 162 от 16.09.2021 по в. ч. гр. д. № 322/2021 на Окръжен съд – Видин; Определение № 2200 от 13.07.2018 по ч. гр. д. № 3222/2018 на Апелативен съд – София

⁵ Определение № 163 от 16.09.2021 по в. ч. гр. д. № 321/2021 на Окръжен съд – Видин

ще даде по въпроса. В този смисъл е и съдебната практика, която ще бъде анализирана в следващите страници.

§ 2. Делото подлежи спиране

С оглед на изложеното, считам че макар да не съществува изрично задължение за съда да спре делото, при наличието на преюдициално запитване, отправено в рамките на друго производство, то това следва от тълкуването на разпоредбата на чл. 628 ГПК, която казва, че когато тълкуването на разпоредба от правото на ЕС е от значение за правилното решаване на делото, българският съд е задължен да отправи преюдициално запитване до СЕС, като с отправяне на запитването производството следва да бъде спряно. Поради задължителния характер на решението по отношение на всички съдилищата, съгласно чл. 633, то за всеки следващ съд би било безпредметно да отправя преюдициално запитване по същите въпроси, поради което следва да спре производството по делото и да изчака произнасянето от СЕС по преюдициалните въпроси.

Това становище е подкрепено и от част от съдебната практика, като при спиране на делото съдилищата прибегват до различни основания за извършването на това процесуално действие, с оглед вътрешните си убеждения, разликата в основанието за спиране на делото обаче, води до разлика във възможността за обжалване на съдебния акт.

Първото основание, което ще бъде разгледано, е уредено в разпоредбата на чл. 229, ал. 1, т. 4 от ГПК, която казва, че съдът спира производството, когато в същия или в друг съд се разглежда дело, решението по което ще има значение за правилното произнасяне по спора. Съдът се позовава на това основание като изтъква доводи, че с преюдициалното си заключение СЕС тълкува правото, като заключението ще има действие *erga omnes*⁶ и независимо, че не се решава спор със сила на пресъдено нещо, е налице преюдициалност на производството с оглед разпоредбата на чл. 633 ГПК.⁷ Според други съдилища обаче липсва връзка на обусловеност в хипотезата на висящо пред СЕС производство по преюдициално запитване, доколкото последното няма за предмет конкретно правоотношение, а общо тълкуване на разпоредба от правото на ЕС.⁸ Разбирането относно разпоредбата е, че урежда хипотеза на конкретен гражданскоправен спор между определени гражданскоправни субекти, по който със сила на пресъдено нещо ще бъдат признати или отречени права или факти, релевантни за субективното право по спряното производство, а не дело за издаването на акт по тълкуване и прилагане на правна норма, относима към обусловения от него спор.⁹

В практиката се среща още едно основание, на което съдилищата спират производствата в разглежданата хипотеза, а това е разпоредбата на чл. 229, ал. 1, т. 7 от ГПК във връзка с чл. 631, ал. 1, изр.1 от ГПК. Съгласно разпоредбата на чл. 229, ал. 1, т. 7 от ГПК, съдът спира производството по делото в изрично предвидените от закона случаи. Както вече бе изяснено, съгласно нормата на чл. 633 от ГПК, решението на съда на СЕС по отпра-

⁶ Определение № 50025 от 14.07.2023 г. по ч.гр.д. № 237/2022 г., к., IV г.о. на ВКС

⁷ Определение № 9895 от 24.09.2024 г. по адм.д. № 8936/2024 г., к., VII отд. на ВАС

⁸ Определение № 415 от 05.07.2022 г. по т. д. № 29/2021 г., т. к., I Т.О. на ВКС

⁹ Определение № 157 от 15.09.2021 г. по ч.гр.д. № 319/2021 г. на Окръжен съд – Видин

вено при условията на чл. 628-630 от ГПК преюдициално запитване е задължително за всички български съдилища.¹⁰ Нормата на чл. 633 от ГПК изисква конкретно при отправено преюдициално запитване от друг български съд всички съдилища в страната да се съобразят с решението на СЕС по него, а за да бъде постигнато това, следва производствата, за които решението ще има значение, да бъдат спрени до произнасянето на СЕС.

III. Подлежи ли на обжалване съдебният акт за спиране на производството

Въпреки че, двете основания за спиране се базират на нормата на една и съща разпоредба, а именно чл. 229, ал. 1 от ГПК, в две различни нейни точки, съществуват различни становища по въпроса относно възможността за обжалване на определението за спиране.

Първото виждане е, че съобразно принципа на равнопоставеност, ако се приеме, че само в единия случай определението ще подлежи на инстанционен контрол, а в другия – такъв ще бъде изключен, такова тълкуване не би съответствало на правото на достъп до съд, както и на ефективна съдебна защита, разгледани в контекста на принципа на ефективността.¹¹ Доколкото решението на СЕС има задължителна сила за всички съдилища и учреждения в Република България, а не само за съда, отправил запитването, забраната на чл. 631, ал. 1, изр.2 от ГПК е логично да обхваща както случаите, в които съдът спира всячко дело поради отправяне на преюдициално запитване до СЕС, така и тези, в които спирането е на основание отправено от друг национален съд по аналогични или сходни правни спорове.^{12,13}

Според съда, както отправянето на преюдициално запитване е резултат на суверенна преценка на запитващия национален съд, чието определение за спиране не подлежи на обжалване, така независима и автономна е и преценката на следващ съд, когато спира производството по висящото пред него дело поради вече отправено преюдициално запитване. Основанието, причината, необходимостта от спиране и в двете хипотези са идентични – гарантиране еднаквото прилагане на правото на ЕС. Целта на спирането на производството и в двете хипотези е възприемане на тълкуване, което е в унисон с правото на ЕС. Идентичността на предприетото процесуално действие предполага и еднакъв режим за необжалваемост на постановения акт.¹⁴

Другото становище, което се застъпено в практиката е, че необжалваемостта на съдебните определения, постановени от съда по чл. 631, ал. 1 ГПК, с които се спира производ-

¹⁰ Определение № 260085 от 06.11.2020 г. по в. ч. гр. д. № 558/2020 г. на Апелативен съд – Пловдив

¹¹ Определение № 50025 от 14.07.2023 г. по ч.т.д. № 237/2022 г., г.к., IV г.о. на ВКС

¹² Определение № 9748 от 13.09.2024 г. по адм.д. № 5024/2024 г., 5 чл. с-в на ВАС

В този смисъл и: Определение № 761 от 27.03.2024 г. на ВКС по ч.т.д. № 393/2024 г., I т. о., ТК; Определение № 5609 от 3.12.2024 г. на ВКС по ч.гр. д. № 4369/2024 г., III г. о., ГК;

Определение № 2924 от 11.11.2024 г. на ВКС по ч.т.д. № 1936/2024 г., II т. о., ТК;

Определение № 1616 от 17.06.2024 г. на ВКС по ч.т.д. № 1153/2024 г., II т. о., ТК;

Определение № 259 от 7.07.2020 г. на ВКС по ч.т.д. № 762/2020 г., II т. о., ТК;

Определение № 60259 от 25.06.2021 г. на ВКС по ч.гр. д. № 1487/2021 г., III г. о., ГК;

Определение № 9748 от 13.09.2024 г. по адм. д. № 5024/2024 г., 5 чл. с-в на ВАС;

Определение № 55 от 10.02.2022 г. на ВКС по гр. д. № 155/2022 г., III г.о., ГК; и др.

¹⁴ Определение № 577 от 24.07.2023 г. по ч.т.д. № 937/2023 г., т. к., I т. о. на ВКС

ството по делото, поради отправено от съда преюдициално запитване до СЕС, не предопределя и необжалваемост на определенията, постановени по реда на чл. 229, ал. 1, т. 4 ГПК във вр. с чл. 144 АПК, от друг съд във връзка с това отправено преюдициално запитване. Действително, разпоредбата на чл. 631, ал. 1 ГПК съдържа хипотеза, изключваща инстанционен контрол, но само в случаите, когато запитването е отправено от съда по висящото дело, чието разрешаване е преценено, че предполага съответното тълкуване на разпоредби от правото на Европейския съюз.¹⁵

Макар и двете становища да са добре аргументирани, считам че да разглеждаме определението за спиране, в хипотеза, когато друг съд е отправил преюдициално запитване относно въпроси, които биха имали отношение по разглеждания казус, като необжалваем акт, би могло да доведе до нарушаване интересите на страните и възможности за грешка от страна на съда. С обжалването на определението в този случай целта не би била същата като тази, която се преследва с изричната забрана за обжалване на определението за спиране поради преюдициално запитване. Съгласно чл. 23 от Статута на СЕС, единствено СЕС е компетентен да установи допустимостта на преюдициалното запитване, като отхвърли отправеното от националната юрисдикция преюдициално запитване, приемайки за съвсем очевидно, че исканото тълкуване на общностното право няма никаква връзка с действителността или с предмета на спора по главното производство, когато проблемът е от хипотетично естество или още, когато съдът не разполага с необходимите фактически и правни елементи, за да бъде полезен с отговора на поставените му въпроси. В случай, че бъде позволен инстанционен контрол върху определението за спиране по чл. 631, то това би засегнало компетентностите на СЕС.

Във втората хипотеза, когато имаме отправено преюдициално запитване и дело бъде спряно до изчакване на решението на СЕС, макар въпросите да са поставени във връзка с друго дело и от друг национален съд, то това надхвърля приложното поле на чл. 267 ДФЕС, съответно обжалването на определението не би довело до контрол относно запитването отправено до СЕС. Инстанционният контрол срещу това определение за спиране включва проверка относно факта дали има отправено преюдициално запитване до СЕС от друг съд, дали нормите от правото на Европейския съюз, чието тълкуване е поискано, се отнасят до спряното производство, съответно необходимостта от спиране на конкретното дело предвид възможни разминавания между фактическите обстановки в двете дела. Като допълнение, считам че подобно тълкуване би нарушило правото на страните на защита предвид тяхното препятстване да извършват процесуални действия за определен срок.

IV. De lege ferenda

Съдът е органът, на когото принадлежи преценката следва ли едно гражданско производство да бъде спряно, когато друг съд е отправил преюдициално запитване, чийто отговор ще бъде обуславящ за изхода на разглежданото производство. Подобна свобода

¹⁵ Особено мнение – Определение № 9748 от 13.09.2024 г. по адм.д. № 5024/2024 г., 5 чл. с-в на ВАС
В този смисъл: Определение № 3486 от 21.03.2024 г. по адм. д. № 1985/2024 г., 5 чл. с-в на ВАС; Определение № 4886 от 17.04.2024 г. по адм. д. № 3543/2024 г., 5 чл. с-в на ВАС;
Определение № 7270 от 12.06.2024 г. по адм. д. № 3330/2024 г., 5 чл. с-в на ВАС.

води до възможност за появата на противоречива съдебна практика по сходни правни казуси, както бе разгледано в настоящия труд, което води и до застрашаване на правната сигурност на страните в процеса.

Във връзка с гореизложеното, смятам че би било разумно да бъде направена законодателна промяна, с която в чл. 631 ГПК да бъде въведена допълнителна алинея, която да урежда какво ще се случи с други съдебни производства, в разгледаната хипотеза. Алинеята би могла да изглежда по следния начин: *„Съдът спира производствата по дела, за които отправеното запитване би имало значение за правилното решаване на спора. Определението подлежи на обжалване.“*

С оглед на изложения проблем, решение му би било приемането на тълкувателен акт, който да постави край на противоречията, които се наблюдават в практиката.

V. Заключение

Като заключение по гореизложения текст, считам че макар задължението за спиране да не е изрично законодателно уредено, при наличието на преюдициално запитване, отправено в рамките на друго производство, съдът следва да спре делото до издаване на тълкуването, предоставено от СЕС. Определението за спиране на делото по повод отправеното преюдициално запитване следва да подлежи на обжалване, тъй като прегражда хода на съдебното производство в гражданския процес, като това процесуално действие следва да гарантира защитата на интересите на страните. Предлаганата промяна, макар и не толкова значителна, би могла да уеднакви съдебната практика, защитавайки процесуалните права на участниците в процеса.